

ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

THE MAIN PROBLEMS AND CHALLENGES OF MODERN UKRAINIAN FOREIGN POLICY

Коптєв О.С.,

orcid.org/0009-0000-8731-7526

PhD з міжнародних відносин,

доцент кафедри міжнародних відносин

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Стаття присвячена комплексному аналізу ключових проблем та викликів сучасної зовнішньої політики України в умовах повномасштабного вторгнення російських окупантів, а також глобальних геополітичних трансформацій, які є наслідками цієї війни. Розглядаються безпекові, інтеграційні та дипломатичні аспекти, що визначають пріоритети держави на міжнародній арені.

На основі аналізу актуальних досліджень було визначено структурні чинники, які ускладнюють міжнародну діяльність України, а також було запропоновано шляхи їх подолання. Головний акцент робиться на необхідності реалізації гнучкої моделі зовнішньої політики, яка здатна поєднувати короткострокові безпекові потреби нашої держави із стратегічними довгостроковими інтеграційними процесами після завершення активної фази війни.

Також було проаналізовано специфіку трансформації зовнішньополітичних інститутів України, що опинилися перед необхідністю адаптації до надзвичайно динамічного міжнародного середовища. Досліджено, яким чином зміна політичних циклів у державах-партнерах та зростання ролі багатосторонніх ініціатив впливають на темпи прийняття рішень, а також координацію допомоги і формування міжнародних коаліцій на підтримку України.

Окрема увага приділяється проблемам енергетичної безпеки та гео економічної взаємозалежності, що загострилися внаслідок руйнування критичної інфраструктури, окупації енергетичних об'єктів та зміни логістичних маршрутів. У цьому контексті підкреслюється важливість зміцнення партнерства із країнами Центральної та Східної Європи, Чорноморського регіону та Кавказу, а також необхідність розширення присутності України в глобальних енергетичних та транспортних ініціативах. А також приділена увага ролі інформаційної та публічної дипломатії у зміцненні міжнародної підтримки України, а також формуванні її позитивного іміджу і протидії дезінформаційним кампаніям РФ.

Результати цього дослідження можуть бути корисними у подальших роботах з даної проблематики та можуть використовуватися у якості методологічної бази подальшого пошуку актуальних проблем сучасної зовнішньої політики України.

Ключові слова: зовнішня політика України, безпекові гарантії, євроінтеграція, дипломатія, міжнародні відносини, геополітика.

The article is devoted to a comprehensive analysis of the key problems and challenges of modern foreign policy of Ukraine in the conditions of a full-scale invasion of the Russian occupiers, as well as global geopolitical transformations that are the consequences of this war. Security, integration and diplomatic aspects that determine the priorities of the state in the international arena are considered.

Based on the analysis of current research, structural factors that complicate the international activities of Ukraine were identified, and ways to overcome them were also proposed. The main emphasis is on the need to implement a flexible model of foreign policy that is able to combine the short-term security needs of our state with strategic long-term integration processes after the end of the active phase of the war.

The specifics of the transformation of Ukraine's foreign policy institutions, which have found themselves faced with the need to adapt to an extremely dynamic international environment, were also analyzed. It was investigated how the change in political cycles in partner states and the growing role of multilateral initiatives affect the pace of decision-making, as well as the coordination of assistance and the formation of international coalitions in support of Ukraine.

Particular attention is paid to the problems of energy security and geoeconomic interdependence, which have become more acute as a result of the destruction of critical infrastructure, the occupation of energy facilities and changes in logistics routes. In this context, the importance of strengthening partnerships with the countries of Central and Eastern Europe, the Black Sea region and the Caucasus is emphasized, as well as the need to expand Ukraine's presence in global energy and transport initiatives. Attention is also paid to the role of information and public diplomacy in strengthening international support for Ukraine, as well as in shaping its positive image and countering disinformation campaigns of the Russian Federation.

The results of this study may be useful in further work on this issue and can be used as a methodological basis for further searching for relevant problems of modern foreign policy of Ukraine.

Key words: foreign policy of Ukraine, security guarantees, European integration, diplomacy, international relations, geopolitics.

Постановка проблеми. Після початку повномасштабного вторгнення російських окупантів Україна була змушена швидко перелаштовувати, а в деяких випадках, екстрено створювати нові канали та механізми взаємодії з міжнародними партнерами. З того часу система зовнішньої політики нашої держави постійно перебуває в умовах трансформації, забезпечуючи існуючі військово-безпекові потреби, стратегічну євроатлантичну інтеграцію, економічну відбудову та формування нових багатосторонніх зв'язків.

Всі ці напрями й визначають пріоритети нашої країни держави на міжнародній арені, однак також і породжують низку складних зовнішньополітичних проблем. Зокрема, суттєво посилюються ризики втручання третіх країн до процесів прийняття стратегічних рішень. І варто розуміти, що станом на зараз питання: координації безпекової допомоги, енергетичної та економічної стійкості, а також дипломатичного маневрування в умовах паралельних мирних ініціатив залишаються головними викликами для зовнішньої політики України.

В свою чергу, головними завданнями для неї є отримання надійних безпекових гарантій і довгострокової військової підтримки після завершення активної фази війни, а також забезпечення економічної відбудови та інтеграції України до ЄС, а ще мінімізація політичних ризиків, які можуть виникнути з транзитом влади як в середині держави, так і в ключових державах-партнерах. Враховуючи це, на мою думку, зараз існує потреба у чіткому та стратегічному баченні зовнішньополітичного апарату нашої країни, а для цього першочерговим є окреслення існуючих проблем та пошук шляхів їх подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як вже було зазначено, існує низка підходів до дослідження діяльності зовнішньої політики України, однак лише деякі з них окреслюють подальші перспективи та стратегічні напрямки діяльності нашої держави у зовнішній політиці. Так, різні аспекти означеної проблематики вже отримали висвітлення в дослідженнях вітчизняних вчених, зокрема у працях Міщенко А., Пугач А [5], Кадол О., Кравченко О., Сідлецької О. [6], Дурман О. [7] та інших.

Разом з цим, значна кількість аналітичних центрів відзначає, що останні декілька років характеризуються періодом «випробувань» для української дипломатії, які пов'язані зі змінами в політичних циклах країн-партнерів, виборами в США тощо, які суттєво вплинули на темпи прийняття рішень про допомогу і членство України в ЄС. Зокрема, на думку аналітиків Центру Розумкова, наразі існують проблеми із просуванням європейської інтеграції України через політичний опір деяких членів ЄС, що гальмує початок клю-

зових переговорних процесів щодо членства [2]. Також немає консенсусу в НАТО щодо термінів та умов членства України, що в нинішніх умовах є реальним зовнішньополітичним ризиком на тлі можливого нового вторгнення РФ.

Дуже болючою проблемою як на мене, є також питання енергетичної безпеки. Адже через масштабні руйнування інфраструктури та окупацію українських територій, включаючи виходи до моря та Запорізьку АЕС, змушують нашу державу переорієнтовувати свої потужності та шукати нові можливості для транзиту енергоресурсів. І на цьому тлі головним завданням зовнішньої політики України є швидке реагування на сучасні виклики та пошук нових партнерів. Зокрема, як зазначає дослідниця Загородня, на регіональному рівні ключового значення набуває поглиблення співпраці України з державами Центральної та Східної Європи, а також з країнами Чорноморського басейну й Кавказу. На її думку, саме в цих просторах формуються нові енергетичні проєкти та ініціативи, що покликані зменшити залежність від традиційних джерел енергії та забезпечити розвиток сучасної інфраструктури для транспортування газу і нафти до України [3, с. 210].

Також на думку дослідниці Єлової, одним з пріоритетних завдань зовнішньої політики України є вибудова стійкого та довготривалого партнерства із сусідніми державами-членами ЄС, зокрема: Румунією, Словаччиною, Угорщиною і особливо з Польщею, яка з початку повномасштабного вторгнення росіян прийняла в себе найбільшу кількість біженців з України та є одним з найбільших партнерів у боротьбі з ворогом. За її словами, подальша євроінтеграція України значною мірою визначатиметься результативністю внутрішніх реформ та рівнем підтримки з боку провідних партнерів – передусім Польщі, яка зберігає вагомий роль у формуванні східного виміру політики ЄС [4, с.37].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значної кількості досліджень, які присвячені окремим аспектам зовнішньої політики України, на мою думку нині залишається низка комплексних питань, що досі не отримали вичерпного наукового опрацювання.

Насамперед, йдеться про стратегічний баланс між короткостроковими та довгостроковими цілями зовнішньополітичної діяльності України, що є особливо критичним у період тривалого збройного конфлікту. Адже, з одного боку, нашої державі вкрай необхідно забезпечити негайні оборонні та безпекові потреби, а з іншого не втратити здатність до реалізації масштабних інтеграційних процесів, які визначатимуть нашу міжнародну суб'єктність у повоєнний період.

У науковому дискурсі, на жаль, недостатньо комплексно розкриті механізми, які дозволяють поєднати ці два виміри політики в єдину узгоджену стратегію. Саме тому ці напрацювання можуть стати базою для подальших пошуків проблем у зовнішній політиці нашої держави з метою їх системного нівелювання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є систематизація існуючих проблем та викликів зовнішньої політики України під час повномасштабного вторгнення, а також пошук шляхів їх подолання. Для цього мною було визначено декілька завдань, зокрема:

- проаналізувати існуючі структурні зовнішньополітичні виклики та оцінити фактори, що ускладнюють дипломатичну діяльність;
- запропонувати рекомендації щодо підвищення гнучкості та ефективності зовнішньої політики України.

Виклад основного матеріалу. Повномасштабне вторгнення РФ стало каталізатором суттєвих змін у світовій системі безпеки, в межах яких з плином часу Україна вже постає не скільки жертвою нападу, а активним суб'єктом міжнародних відносин, який здатний впливати на формування регіональної та глобальної стабільності у майбутньому [1, с. 256]. На мою думку, найважливішим структурним зовнішньополітичним викликом для зовнішньої політики України сьогодні є налагодження системи стабільної, послідовної та довгострокової безпекової підтримки. Адже, попри значні пакети допомоги від союзників, питання саме довгострокових гарантій і членства в НАТО для України залишаються невирішеними, що створює потребу у внутрішній стратегічній автономії, зокрема, посиленні власних оборонних спроможностей.

В цьому аспекті важливо розуміти, що попри значні досягнення української дипломатії все ж не вдалося досягти отримання рішень щодо довгострокових пакетів допомоги з чіткими гарантіями постачання, активного розвитку оборонно-промислового співробітництва та створення механізмів швидкої координації у разі змін політичних урядів в державах-партнерах.

Першим тривожним сигналом для України є ймовірне поступове скорочення підтримки з боку Чехії, де на парламентських виборах перемогла політична сила колишнього прем'єра Андрея Бабіша. Подібно до Орбана та Фіцо, він демонструє схильність до «прагматичного діалогу» з Москвою, а не до посилення економічного тиску на неї. Наслідки такої зміни політичного курсу можуть стати відчутними для України у випадку, якщо Бабіш знову сформує уряд та матиме можливість впливати на зовнішньополітичні рішення Праги.

Тож, аби мінімізувати ризики зменшення допомоги на тлі політичних змін у європейських кра-

їнах, Україні необхідно активізувати ширший спектр дипломатичних зовнішньополітичних інструментів. Зокрема, на мою думку, важливо посилити роботу з парламентськими партіями та експертними середовищами держав-партнерів, забезпечувати регулярний діалог із новими урядовими командами, а також використовувати потенціал двосторонніх міжурядових комісій для вирішення нагальних питань.

Не менш важливими є також інвестиції у публічну дипломатію, зокрема формування позитивного образу України у медіа, підтримку контактів із громадянським суспільством та зміцнення співпраці в освітній і культурній сферах. Я переконаний, що ефективна іміджева політика сприяє формуванню позитивного образу країни серед міжнародних гравців, що є важливою умовою інтеграції України до глобального співтовариства, зокрема до ЄС та НАТО [8, с. 189]. Окрім того, слід розширювати коаліцію держав, що виступають за збереження твердої позиції щодо РФ, пропонуючи спільні ініціативи у сфері безпеки, оборонної промисловості та енергетичної незалежності.

Також відкритим є питання модернізації правової бази та підвищення компетенцій держслужбовців, а також тотальна боротьба з корупцією. За словами фахівців, повномасштабне вторгнення росіян стало каталізатором, який оголив уразливості нинішньої антикорупційної системи в Україні. Зокрема, спрощення процедур закупівель та зменшення можливостей для громадського контролю породили нові корупційні загрози, які особливо відчутні у процесах управління гуманітарними вантажами та розподілу військових ресурсів [9, с. 77].

В контексті реалізації зовнішньої політики пріоритетним завданням є інституційне укріплення та активне залучення інструментів «Soft power». Зокрема, інформаційної та публічної дипломатії з метою підвищення рівня прозорості до органів державної влади та заохочення міжнародних партнерів до більш тісної співпраці.

Налагодження системної та більш гнучкої діяльності, на мою думку, потребує і розвиток взаємовідносин із партнерами в енергетичній галузі. Як було раніше наголошено, пріоритетними є держави Центральної та Східної Європи, а також Чорноморського басейну та Кавказу. В рамках діяльності зовнішньої політики важливо ініціювати спільні проекти, які б сприяли налагодженню існуючих та створенню нових логістичних маршрутів, а також процесів обміну необхідними ресурсами.

Також на порядку денному має бути системна робота з відбудови України. Зокрема, створення масштабного стратегічного плану з чіткими строками та дедлайнами, чого наразі немає. Зокрема, на мою думку, в цьому аспекті важливим є залу-

чення міжнародних фінансових інструментів для відбудови критичної інфраструктури та формалізований механізм координації донорських ресурсів.

Разом з цим, великим викликом для нашої зовнішньої політики залишається подолання дипломатичних ризиків. Адже наразі ми бачимо, що створюються міжнародні ініціативи щодо мирного вирішення конфлікту, зокрема за посередництва США, а також «Коаліції охочих» і, на жаль, здебільшого переговори відбуваються за межами широкого євроатлантичного консенсусу, що ставить нашу державу у скрутне становище. Позиція Президента України Володимира Зеленського є зрозумілою: «Ніяких переговорів про Україну без України бути не може».

Аби дати гідну відсіч такого роду виклику в рамках реалізації зовнішньої політики, варто сформувати та затвердити концепцію зі збільшення прозорості переговорних ініціатив, зокрема за рахунок інформування міжнародних партнерів про хід переговорного процесу, а також підсилення діяльності у сфері інформаційної політики. Ба більше, конче необхідною є координація дій з ключовими партнерами, щоб не опинитися у положенні «вирваного» переговорника, чого дуже прагне домогтися кремлівський диктатор.

І, звичайно, що вкрай важливим в контексті зовнішньої політики є активізація зусиль Міністерства закордонних справ у питаннях налагодження взаємовідносин з країнами Африки, Азії та Латинської Америки. Адже, на мою думку, в нинішніх умовах це може стати важливим стратегічним кроком у диверсифікації підтримки, посилення лобіювання в міжнародних організаціях та відкриття нових економічних ринків збуту. Для цього нам необхідне створення цільових міжвідомчих груп, бажано

для кожного регіону, довгострокові інвестиції в економічну дипломатію, а також різноманітні освітні проекти.

Висновки. Підбиваючи підсумки варто зазначити, що на нинішньому етапі зовнішня політика України стоїть перед комплексом взаємопов'язаних викликів, від безпекових гарантій та проблем євроінтеграції, до гео економічних та дипломатичних ризиків, які пов'язані з багатополлярною мирною ініціативою. І, зокрема, подальші рішення, як на мене, потребують одночасно коротко- та довгострокової вибудованої системи зовнішньої політики, яка поєднує активну дипломатію, інституційні реформи та диверсифікацію зовнішніх зв'язків. В свою чергу, підвищення прозорості діяльності влади та продумана інформаційна політика мають стати невід'ємною складовою зовнішньої стратегії України та сильним механізмом підвищення довіри партнерів до нашої держави.

В рамках статті було проаналізовано існуючі структурні зовнішньополітичні виклики, а також оцінено фактори, які ускладнюють дипломатичну діяльність України на міжнародній арені. Також за кожним з пунктів запропоновано рекомендації щодо підвищення гнучкості та ефективності зовнішньої політики України.

Однак, відкритим залишається питання адаптивності зовнішньополітичних інститутів України до швидкої зміни міжнародної кон'юнктури. І тут на перший план виходить відсутність практичних кейсів. Адже сучасні дослідження лише частково торкаються теми інституційної спроможності та реальної кадрової мобільності апарату зовнішніх відносин України, тому до кінця точно не зрозуміло, яким чином держава може створювати ефективні механізми постійної стратегічної гнучкості. В цьому аспекті дана стаття може стати підґрунтям для подальших наукових пошуків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Коптєв О. Роль України в сучасній системі міжнародної безпеки. Науково-теоретичний альманах Грані. 2025. Т. 28. №. 5. – С. 250-260. DOI: <https://doi.org/10.15421/172627>.
2. Ukraine's foreign policy in the context of geopolitical processes. Центр Розумкова. <https://razumkov.org.ua/images/2025/11/21/2025-ZP-ENGL.pdf> (дата звернення: 02.11.2025).
3. Завгородня Ю. В. Зовнішня політика України у сфері енергетичної безпеки: глобальний та регіональний аспекти. Актуальні проблеми політики. 2025. С. 210-215. DOI: <https://doi.org/10.32782/app.v76.2025.25>.
4. Слова Т. Зовнішня політика України та Польщі у контексті реалізації регіональної безпеки та розвитку співробітництва з ЄС. Регіональні студії. 2025. №. 41. С. 37-46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2025.41.6>.
5. Легітимність зовнішньої політики України в період формування майбутнього світового порядку. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2023. №. 12. С. 33-46. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.12.2023.292383>.
6. Кадол О. М., Кравченко О. В., Сідлецька О. М. Еволюція ролі України в міжнародних відносинах: від становлення державності до формування нової архітектури європейської безпеки (1991–2024). Вісник гуманітарних наук. №. 6. 2025. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15687883>.
7. Дурман О. Л. Нормативно-правове забезпечення формування та реалізації зовнішньої політики України. Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис. 2021. Т. 24. С. 212-218. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2021.24.34>.

8. Коптев О.С. Іміджеві технології міжнародних відносин України під час повномасштабного вторгнення російських окупантів. Філософія та політологія в контексті сучасної культури, Т.16. №.2. 2024. С. 189-195. DOI: <https://doi.org/10.15421/352459>.

9. Волохов О., Бедратий Ю., Музика М. Сучасний стан боротьби з корупцією в Україні: правові механізми та ефективність їх реалізації. Успіхи і досягнення у науці. Серія: Право. № 5(15). 2025. С. 67-81. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-5\(15\)-67-81](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-5(15)-67-81).

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 11.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025